

Радомський І. П.

кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Київ, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2452-0898>

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

В Україні сьогодні розвиток освіти дорослих є пріоритетним завданням, що потребує усвідомлення суспільством, підтримки держави та активної діяльності всіх зацікавлених суб'єктів освіти дорослих. Наразі в Україні освіта дорослих потребує систематизації та активного розвитку, урахування передового досвіду провідних країн світу. Проблематику розвитку освіти впродовж життя та її важливої складової – освіти дорослих – досліджують такі вітчизняні науковці, як В. Кремень, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, О. Аніщенко, В. Олійник, С. Сисоєва, Т. Сорочан та ін., активно працює в цьому науковому напрямку й цілий ряд зарубіжних учених, а саме: Т. Александер, П. Альхайдт, А. Гартунг, Е. Грубер, М. Дюрко, А. Корреа, Дж. Кідд, Й. Кноль, П. Ленгран, З. Нольда, Л. Турос, К. Хоул, П. Фаультіш, П. Шукла, У. Хілтон та ін.

Сьогодні освітній простір має справу з глобальними системними проблемами, що спричинені наслідками змін клімату, війнами та збройними конфліктами, погіршенням стану довкілля, поглибленням соціально-економічних розривів між державами, послабленням демократичних інституцій і процесів, стрімкими технологічними змінами, міграційними рухами й демографічними тенденціями.

За таких викликів, на думку Л. Лук'янової, освіта дорослих як складова освіти впродовж життя перетворюється із засобу на мету розвитку людини, що уможлиблює утвердження людиноцентризму в освіті, головною метою якого є самовираження, розвиток соціальних зв'язків і вмінь діяти. Таким чином, сучасне розуміння неперервної освіти значно розширюється, до її змісту як соціального явища додається активна форма практичної діяльності, а сама освіта набуває багатоплановості, тимчасом як принцип неперервності передбачає якісно інший тип взаємодії особистості й суспільства [1, с. 23].

Водночас дослідження шляхів розширення й інституціоналізації освіти дорослих із точки зору освіти впродовж життя, поєднання процесів аналізу та вдосконалення рекомендацій міжнародних конференцій з освіти дорослих CONFINTEA із ширшим Порядком денним сталого розвитку до 2030 року (ООН, 2015 р.) відкриє нові горизонти для майбутнього освіти дорослих в напрямку визначення шляхів подолання цих серйозних глобальних викликів.

Фахівці, залучені до освіти дорослих, сьогодні мають можливість співпрацювати з урядовими й неурядовими суб'єктами в рамках комплексного міжнародного порядку денного в галузі сталого розвитку «Перетворення нашого світу: Порядок денний сталого розвитку до 2030 року» [2].

У доповіді ЮНЕСКО «Переосмислення освіти: до глобального загального блага?» підкреслюється гуманістичний і цілісний характер освіти впродовж життя: «Необхідно... відновити гуманістичний підхід до навчання впродовж життя для соціального, економічного й культурного розвитку. Природно, акцент на певних аспектах може зміщуватися в різних умовах навчання та на різних етапах життєвого шляху. Але, підтверджуючи актуальність навчання впродовж життя як організаційного принципу освіти, украй важливо інтегрувати соціальні, економічні й культурні аспекти» [3, с. 37–38].

В іншій доповіді ЮНЕСКО «Переосмислюємо наше майбутнє разом: новий суспільний договір про освіту» підкреслюється трансформаційний потенціал освіти дорослих і необхідність переосмислення її цілей, що виходять за межі суто економічних міркувань, шляхом встановлення синергетичних зв'язків з іншими секторами: «Навчання та освіта дорослих через покоління повинні виглядати цілковито по-іншому. У міру змін нашої економіки та суспільства освіта дорослих повинна вийти далеко за рамки навчання впродовж життя для цілей ринку праці. Можливості для зміни кар'єри та перекваліфікації повинні бути пов'язані із широкою реформою всіх систем освіти, у якій особлива увага приділяється створенню безлічі гнучких шляхів. Подібно освіті в інших сферах, вона не повинна бути реактивною чи адаптивною (незалежно від того, чи це зміни на ринках праці, технології чи довкілля), освіта дорослих повинна бути переосмислена навколо навчання, яке справді перетворює» [4, с. 114–115].

Також у вказаній доповіді наголошується на необхідності розглядати освіту дорослих як таку, що бере на себе відповідальність за формування справедливого, мирного та стійкого світу: «Освіта й навчання дорослих відіграють декілька ролей. Вони допомагають людям знайти вихід із низки проблем та підвищує компетентність і свободу дій, дають людям змогу брати на себе більшу відповідальність за своє майбутнє. Крім того, вони допомагають дорослим розуміти та критично сприймати парадигми, що змінюються, і співвідношення сил та робити кроки до формування справедливого й стійкого світу. Орієнтація на майбутнє повинна визначати освіту дорослих як таку, що пов'язана із життям. Дорослі несуть відповідальність за світ, у якому живуть, а також за світ майбутнього. Відповідальність за майбутнє не можна просто передати наступним поколінням. Необхідна спільна етика солідарності поколінь» [4, с. 115].

Визнаючи важливість зазначених рішень, Міжнародна рада з питань освіти дорослих (ІСАЕ) закликає до зміцнення інституціональних структур (таких як громадські навчальні центри для проведення освіти дорослих) та визнання важливої ролі педагогічного персоналу освіти дорослих; покращення професійної освіти, подальшого навчання, нарощування потенціалу й умов праці педагогічного персоналу освіти дорослих; розроблення відповідного змісту навчальних програм і способів навчання, що підходять для дорослих учнів, на основі результатів наукових досліджень [5, с. 13].

Щодо України, то, на думку Л. Лук'янової, сьогодні для нашої держави актуальною й можливою є реалізація освітньої моделі «освіта протягом життя», що вимагає від держави підтримки та розвитку підсистем цієї моделі:

неформальної й інформальної освіти, онлайн-освіти, змішаних моделей навчання. Навчання протягом життя на національному рівні повинне бути визначене як повноправне освітнє поле з відповідною увагою до контролю та перевірки якості із забезпеченням визнання різноманітних форм освіти, а провідними передумовами розвитку освіти дорослих в Україні виступають: кардинальні зміни в усіх сферах життя – головний елемент сучасності; високий рівень конкуренції систем освіти; дисбаланс попиту й пропозиції на ринку праці; інтенсивне постаріння населення держави; посилення міграційних процесів [6, с. 95].

Список використаних джерел

1. Лук'янова Л. Б. Розвиток освіти дорослих: сучасні реалії, тенденції і перспективи. *Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи* : зб. наук. статей. Київ : Знання України, 2018. С. 21–31. URL: <https://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/3728/document.pdf>.

2. UN. Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September. N. Y. : United Nations, 2015. URL: <https://sdgs.un.org/2030agenda>.

3. UNESCO. Rethinking education: Towards a global common good? Paris : UNESCO, 2015. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002325/232555e.pdf>.

4. UNESCO. Reimagining our futures together: A new social contract for education. Paris : UNESCO, 2021. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379707.locale=en>.

5. ICAE. Adult Learning and Education (ALE) – because the future cannot wait. Contribution of the International Council for Adult Education (ICAE) to UNESCO's Futures of Education initiative. Belgrade : ICAE, 2020. URL: <https://en.unesco.org/futuresofeducation/sites/default/files/2020-10/ICAE%20-%20Futures%20of%20ALE%20FINAL.pdf>.

6. Лук'янова Л. Б. Освіта дорослих: сучасні стратегії і практики в Україні та зарубіжжі : монографія. Київ : ТОВ «Юрка Любченка», 2020. 340 с.